

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๒๑๑๐๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง วัฒนธรรมอันทรงคุณค่า

ครูผู้สอน

ครูอาทิตย์

ชัยเทพา

ครูจรงค์

แสนอ่อน

เรื่อง

วัฒนธรรมอันทรงคุณค่า

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

๑. นำเสนอศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสมัยสุโขทัยผ่านทางผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นได้
๒. ประมวลความรู้เรื่องพัฒนาการของสุโขทัยออกมาเป็นภาพวาดได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านทักษะและกระบวนการ

๑. วิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสมัยสุโขทัยได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. ใฝ่เรียนรู้
๒. มุ่งมั่นในการทำงาน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะเฉพาะ

๑. เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสมัยสุโขทัย

เจดีย์วัดตระพังเงิน จังหวัดสุโขทัย
ภาพจาก หนังสือสุโขทัยเมืองพระร่วง กรมศิลปากร

รูปเจดีย์แบบสุโขทัยแท้ (ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์)

 แนวคำตอบ : ฐานเป็น
สี่เหลี่ยม ๓ ชั้น องค์เจดีย์เป็น
ทรงกลม หรือย่อมุมแบบเหลี่ยม
มีชุ่มจระนำ ยอดเจดีย์เป็นทรง
พุ่มข้าวบิณฑ์หรือดอกบัวตูม

องค์ประกอบของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

องค์ระฆัง

เป็นทรงคล้ายพุ่มข้าวบิณฑ์หรือดอกบัวตูม
(บางองค์พบปูนปั้นเป็นรูปกลีบดอกบัว)

ปลียอด

วงแหวนซ้อนเป็นชั้น ๆ

ส่วนยอด

เรือนธาตุ

ชั้นแว่นฟ้า

ฐานบัวลูกฟัก ๒ ฐาน

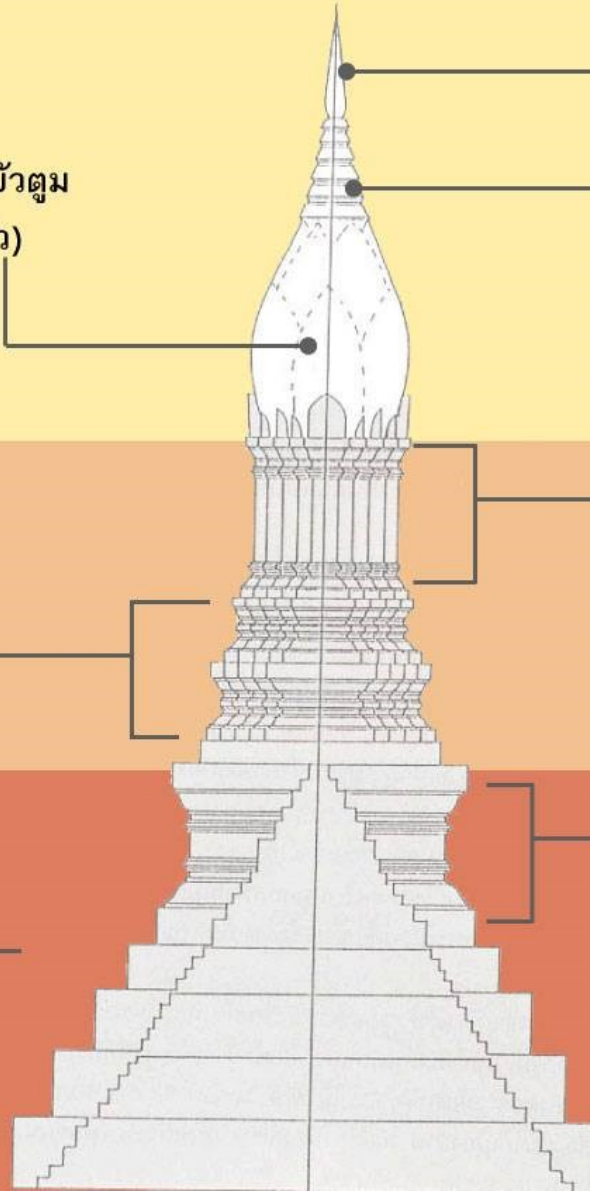
ส่วนกลาง

ฐานบัวประดับ
ลูกแก้วอกไก่

ฐานเขียง

ในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ส่วนฐาน

เจดีย์วัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย

ภาพจาก หนังสือสุโขทัยเมืองพระร่วง กรมศิลปากร

รูปเจดีย์แบบลังกา (ทรงระฆังคว่ำ)

แนวคำตอบ : ฐานเป็นสี่เหลี่ยม มีปูนปั้นประดับโดยรอบ ฐานชั้นที่สอง มีซุ้มประดับพระพุทธรูปโดยรอบ ชั้นต่อไปเป็นฐานทรงกลมซ้อนขึ้นไป จนถึงองค์เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ส่วนบนของระฆังเป็นบัลลังก์รูปสี่เหลี่ยม ต่อด้วยปล้องไฉนรูปวงแหวนเป็นชั้น ๆ จนถึงยอดรูปบัวตูม

ปลียอด :

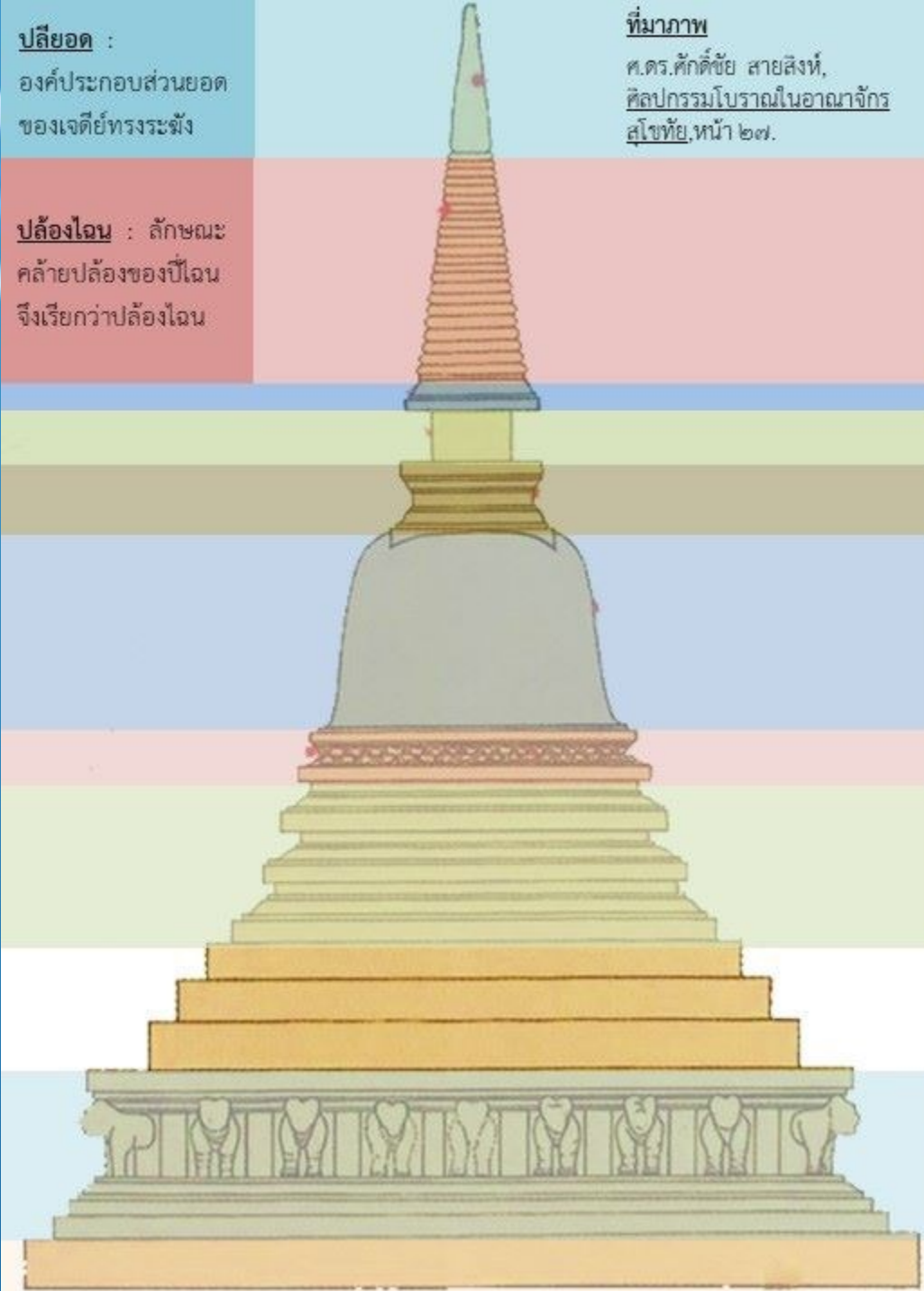
องค์ประกอบส่วนยอด
ของเจดีย์ทรงระฆัง

ที่มาภาพ

ศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์,
ศิลปกรรมโบราณคดีในอาณาจักร
สุโขทัย, หน้า ๒๗.

ปล้องไฉน :

ลักษณะ
คล้ายปล้องของปิรามิด
จึงเรียกว่าปล้องไฉน

ส่วนประกอบของ เจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย หรือเจดีย์ทรงลังกา

บัวผาละมี : อยู่ในส่วนล่างสุดของปล้องไฉน

ก้านฉัตร : แทนที่รองรับส่วนยอดของเจดีย์ทรงระฆัง มีที่มาจากค้ำฉัตรที่ปักไว้บนเนินดิน

บัลลังก์ : อยู่ในผังสี่เหลี่ยม

องค์ระฆัง : ลักษณะคล้ายระฆังคว่ำ ซึ่งองค์ระฆังอาจอยู่ในผังกลม แปดเหลี่ยม หรือสี่เหลี่ยม แตกต่างกันไปตามรูปแบบของเจดีย์ที่นิยมในแต่ละยุคสมัย

บัวปากระฆัง : ลักษณะเป็นกลีบบัวคว่ำ-บัวหงาย

ชุดบัวกลีบ ๓ ชั้น : คือส่วนของบัวคว่ำซ้อนกัน ๓ ชั้น ลักษณะเหมือนลาดเอนหรือ
กลาลงมา จึงเรียกว่าบัวกลีบ จัดเป็นลักษณะเฉพาะของเจดีย์ทรงระฆังสมัยสุโขทัย

ชั้นเขียง : ๒-๓ ชั้น ลักษณะคล้ายเขียง ทำหน้าที่รับองค์ประกอบอื่นๆของเจดีย์
มักมีลักษณะที่เรียบง่าย ซึ่งในบางครั้งอาจเรียกว่า ฐานหน้ากระดาน

ฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย : ในชั้นฐานนี้บางแห่งนิยมประดับด้วยประติมากรรมช้าง
ปูนปั้น

ฐานเขียง : อยู่ด้านล่างสุด

เจดีย์วัดเจดีย์เจ็ดแถว จังหวัดสุโขทัย
ภาพจาก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

รูปเจดีย์แบบลังกาผสมศรีวิชัย

(ทรงปราสาท)

ฐานเป็นสี่เหลี่ยมแบบศรีวิชัย คล้ายปราสาท

ยอดเจดีย์เป็นทรงกลมแบบลังกา

แนวคำตอบ : ฐานเป็นสี่เหลี่ยม

แบบศรีวิชัย คล้ายปราสาท ยอดเจดีย์

เป็นทรงกลมแบบลังกา

๑. ครูสุ่มแจกบัตรคำ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัยให้นักเรียนทุกคน (คนละ ๑ ใบ หรือ ๒ คนต่อ ๑ ใบ) จากนั้นให้เวลานักเรียนสำหรับสืบค้นหาความหมายของบัตรคำที่ได้รับ
๒. ครูให้นักเรียนทุกคนเดินจับกลุ่มกันตามลักษณะของบัตรคำที่มีความคล้ายกัน และให้คิดชื่อหัวข้อของกลุ่มตนเอง

บัตรคำ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย

การให้ทานและถือศีล

การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การเผาเทียนเล่นไฟ

การนับถือผี

การทอดกฐิน

การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ

การทำบุญและฟังธรรม

พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์

การฟังเทศน์มหาชาติ

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

บัตรคำ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย

ลายสือไทย

เครื่องสังคโลก

ศิลาจารึก

พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย

ไตรภูมิพระร่วง

ตุ๊กตาดินเผา

ภาพลายเส้นสลักบนแผ่นชนวน

การเผาเทียนเล่นไฟ

ภาพเขียนสีเอกรงค์

โบสถ์

บัตรคำ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย

วิหาร

เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

มณฑป

เจดีย์ทรงปราสาทแบบลังกาผสมศรีวิชัย

เจดีย์ทรงกลมแบบลังกา (ทรงระฆังคว่ำ)

- กลุ่มประติมากรรม ประกอบด้วย พระพุทธรูปปูนปั้น ตุ๊กตาดินเผา เครื่องสังคโลก
- กลุ่มจิตรกรรม ประกอบด้วย ภาพลายเส้นสลักบนแผ่นหินชนวน ภาพเขียนสีเอกรงค์
- กลุ่มภาษาและวรรณกรรม ประกอบด้วย ลายสี่อไทย ศิลาคารึก ไตรภูมิพระร่วง

- กลุ่มศาสนาและความเชื่อ ประกอบด้วย การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนับถือผี การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ พระพุทธศาสนาฯ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
- กลุ่มประเพณี ประกอบด้วย การให้ทานและถือศีล การเผาเทียนเล่นไฟ การทอดกฐิน การทำบุญและฟังธรรม การฟังเทศน์มหาชาติ

ครูแจกกระดาษแผ่นใหญ่ (ขนาด A๓) ให้กลุ่มละ ๑ แผ่น
จากนั้นครูชี้แจงให้นำบัตรคำที่ได้รับไปติดในกระดาษ
พร้อมเขียนอธิบายสั้น ๆ และวาดภาพประกอบ
ให้สวยงาม

นักเรียนคิดว่าสิ่งใดบ้างที่แสดงถึงความรู้ หรือทักษะ หรือ
ความเชื่อของคนในสมัยสุโขทัย

 แนวคำตอบ : ใช้ศิลปะแลงในการสร้างสถาปัตยกรรม ใช้ดินเหนียว
หรือปูนปั้นในงานประติมากรรม และภาษาและวรรณกรรม
เช่น ไตรภูมิพระร่วง

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง สืบสานวัฒนธรรมอันดีงาม

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑